

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Van de Abrikoozen, Persikken, Pavien, en Brunjons

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

III. HOOFDPUNT.

Van de Abrikoozen.

DE *Abrikoos* is een vrugt by ieder een gekend en daarmen byzonder veel werk van maakt voor de Confituuren, zo droge als natte, die uitnemend zyn, daar zyn niet veelsoorten van.

Hy slaagt wel genoeg op stam, en dan zyn zy vol kleine roode stipjes, en niet zo groot, als tegens d'Espaljer, maar in vergelijking van dat, van een verhevener smaak en liefelykheid.

De gemeene Abrikoosen, zyn veel grooter, en geel van vleesch, en werden maar omtrent halv July ryp: Het is goed van dezelve tegens Espaljers te hebben, tegen de vier gewesten, indien men daar muuren (of schuttingen) genoeg voor heeft, op dat den een mag draagen, indien den andere mislukt; Deze Vrugt bloedvroeg, en is by gevolg onderworpen, van door de koude te bederven.

Daar is een soort van groote Abrikoosen, heel wit van buiten en van binnen, en by gevolg, meer geagt voor natte of vogtige Confituuren, als om uit de hand en raauw geëeten te werden.

Daar is op sommige plaatzen nog een kleine Abrikoos, heel blank van vleesch, die heel goed is, en wel slaagt op stam-boomen.

De Abrikoosen, werden selden anders geënt als door Occulatie, en met het slaapende botje, dat is in July of Augustus, op eenige soorten van Pruimen, of op sig zelfs, op zaaylingen uit steen gewassen, en ook met soogen.

IV. HOOFDPUNT.

Van de Persikken, Pavien, en Brunjons.

DE *Persik*, is een uitneemende, en aangename vrugt, tegenwoordig veel geagt en gezogt, en het delicaatste van alle vrugten, en om kort te gaan, na de mode, daar zyn Lieden die voorgeven, dat de Persik het wyfje en de Pavie, en Brugnou, het

HOOVEN EN THUYNEN. 115

het mannetje is, maar men zal klaarder spreken, als men zegt, dat de Persikken los aan de steen zyn, en dat men Brunjons noemd, die glad van schil zyne, de steen niet verlaat, of vast aan de steen zyn; En eindelyk, een Pavie is, wit, geel, rood &c. die de schil een weinig ruig hebbende ook heel vast aan de steen is; Daar zyn veele soorten van Persikken, veel Pavien, en weinig Brunjons, Wy zullen de voornaamste, en geagste beschryven.

In JULY, zyn ryp.

1. *D'avant Persik*, is de eerste die voor den dag komt, en ryp somtyds, met het begin van July, haar voornaamste waardy is, dat zy vroeg komt, voor het overige, is hy klein, rond met een klein puntje aan het einde, heel wit, fyn van vleesch, en van een zoet gesuikert sap, maar even wel een weinig onderworpen, om meelagtig of droog te werden, hy draagt sterk, maakt groote bloemen, en kleinder boom als d'anderen Persikken, en is de mieren onderworpen, dat hy met de volgende gemeen heeft.

AUGUSTUS.

2. *De Persik van Troyen* volgt, en ryp gemeenelyk in 't begin van Augustus hy is een weinig grooter als den avant en hooger van smaak en somtyds wel de roode avant genaamt, voor het overige geheel kouleurig, met een klein puntje aan t'einde, 't is een geheel aangename Persik.

3. *De witte Magdalene*, is een der voornaamste Persikken, en men kanze niet genoeg pryzen, hy komt vroeg genoeg, en te gelyk groot en schoon rond, haly plat, heel kouleurig, aan de kant van de zon, en niet met al aan de andere kant, hy is fyn van vleesch heeft een zoet, en zuikeragtig-sap, en een verheeye smaak, geen rood om de steen, die kort en rond is, zyn eenigste gebrek is, de mieren ook onderworpen te zyn, sommige meenen dat 'er tweederley van zyn.

4. *De witte Pavie*, verschild nergens in van de witte Magdalene, men heeft ze maar te openen, en te eeten, wanneer men haar een Pavie bevind, dat is vast van vleesch, en vast aan de steen,

en smakelyk genoeg, als zy wel ryp is.

5. *De roode Magdelene*, die dezelve is met de Bourdinne, en dubbelde van trooyen is rood, plat, en zonder punt, kouleurig van buiten, en genoeg van binnen, tamelyk groot, en onderworpen om dubbeld, of twee aan een steel te groeyen, dat de schoonheid van de vrugt belet, haar bloem is groot, en hoog van kouleur, haar vleesch wel niet fyn, maar nogtans, van een goedsmaak.

6. *De Minjonne*, is voor het oog de schoonste Persik, die men ooit kan zien, hy is heel groot, en heel rood, glad en zagt, en rond, rypt met de eersten, is fyn van vleesch heel fondant of smeltende, en klein van steen, de smaak is inderdaat niet altyd de beste, of verhevenste die hy geeft, maar dat belet niet dat hy voor een van de voornaamste, en geagteste Persikken werd gehouden.

7. *De Persik van Italien*, is een soort van vroege Persik, heel goed, en gelykt allefins na de gemeene Persique, die ik uw hier na zal noemen, behalven dat deze eerder rypt.

8. *De roode Alberge*, is een der smaakelykste, door haar wynagtige en verheve sap, wel ryp zynde, is van groote en gedaante als de troische, maar hooger van kouleur.

9. *De Violet alberge Pavie*, is klein, en heel aangenaam.

10. *De Bourdin*, is middelmatig groot, heel rond, hoog van kouleur, en aangenaam voor het gezicht, en van een bovengemeene verheve smaak, met een woord, 't is een geagte Persik, en die heel wel slaagt op stam, hy wagt wat lang eer hy aan 't draagen komt, maar draagt dan overvloedig.

S E P T E M B E R.

11. *De belle Chevreuze*, is een schoone en goede persik, die die voor geen andere behoeft te wyken, in schoonheid van kouleur of coloriet in gedaante (die een weinig langwerpig is) in fynheit van vleesch, fondantheid, en overvloed van suikeragtig sap, en goede smaak, en boven dat streeft hy de anderen voor by de vrugtbareit van draagen; So dat het een buiten gemeene geagte en gezogte Persik is, hy heeft geen ander gebrek als somtyds een weinig droog of meelagtig bevonden te werden, maar dat komt alleen, al men ze te lang aan de boom laat hangen of staan, of dat

dat hy in een koude en vogtige grond staat.

12. *De Rossane*, gelykend een Bourdin in gedaante en grootte en verschilt van dezelve, in kouleur van schil en vleesch, deze dat geel hebbende, en verkrygt daar en boven aan de zon-zyde, een heel donker rood, voor het overige draagd hy sterk, en hy is van een goede smaak, een weinig onderworpen evenwel om droog te werden.

13. *De Pavie Rossane*, is dezelve, behalven dat het een Pavie is.

14. *De Persique*, draagt buitengemeen overvloedig, en is voortreffelyk van smaak, is langwerpig, redelyk groot, incarnaat van kouleur, een weinig gedooken, langwerpig van steen, en 't vleesch dat'er naaft is, een weinig gekouleurd; Eindelyk, men kan tot haar roem zeggen, dat hy alle de goede hoedanigheeden heeft, die men zoude kunnen wenschen.

15. *De vroege Violet*, werd voor de beste van alle gehouden, en hy heeft inderdaad het aangenaamste vleesch van allen, het geparfumeertste sap, en de wynagtigste en verhevenste smaak, maar hy is niet geheel groot, evenwel in vergelding van dat, draagd hy sterk.

16. *De Bellegarde*, is een schoone persik die wel na de admirabile gelykt, uitgenomen dat hy een weinig vroeger is, en minder gekouleurd van buiten en van binnen, en dat hy geelder van vleesch is, (en gelykent na het rype-koorn, wafch of goudt) en van so verheven smaak niet.

17. *De Violette Brunjon*, is een vrugt daar veel werk van werd gemaakt, en in der daad wonderlyk, als men haar de tyd van ryp werden geeft, tot dat sy een weinig gerimpeld werd, hy is teeder van vleesch, en rood om de steen, van een aangenaam musqueerend, of parfumeerend sap, en bekoorelyk van smaak.

18. *De Purpere, of Wynagtige*, geeft haar kouleur te kennen, door een deser namen, en haar smaak door de andere, hy is in der daad van een diep bruin-rood, dat tot in het vleesch dringd, hy is rond en groot, fyn van vleesch, en verheve van smaak, en draagd overvloedig.

19. *De Admirabile*, wiens naam alleen de Loffpraak maakt, heeft by na alle de goede hoedanigheeden, die men soude kunnen

schen, en geen kwade, hy maakt een schoone en de grootste boom, en hy is de schoonste van alle Persikken, van koleur of koloriet, en rond zynde; Hy is vast, fyn, en fondant of sappig en smeltend van vleesch, heeft een verheeve en wynagtige smaak, en werd niet droog of meelagtig, en wil teegen alle gewestengroei-en, dat andere Persikken niet en doen, zyn steen is klein, en hy draagd sterk, met een woord, het is een vrugt die men seggen mag dat volkomen is, en men kan niet zeggen, dat men Persikken heeft, als men deese, en de vroege Violette niet en heeft.

O C T O B E R.

20. *De Nivette*, is nog een schoone en groote Persik, hy heeft een schoone koloriet van buiten en van binnen, en is niet wel so rond als de Admirabile, maar somtyds een weinig langwerpig en bogtig, hy draagd veel, en heeft alle de inwendige hoedanigheden, die men loude kunnen wenschen, 't zy van vleesch, van sap, smaak en steen, met een woord, 't is een van d'uytneemendste en geagste Persikken, en om het alles te gelyk te seggen, de beste van alle de laate, beginnende te rypen, als de Admirabile heenen gaat, dat is op 't einde van September.

21. *De blanke Andilly*, is vrugtbaar, schoon om aan te sien, groot, rond, plat, en levendig van koleur aan de Zonne kant, maar sonder eenig rood van binnen, hy werd droog, als men se te ryp laat werden.

22. *d'Abrikot-persik*, anders *Sandali* of *laate-geele Admirabile*, is een Mirlicoton, en gelykt heel en al in grootheid en gedaante na een Admirabile, maar is daar in onderscheiden door de geele koleur, in schil en vleesch, hy is van een geheel goede smaak, maar evenwel een weinig onderworpen meelagtig te werden.

23. *De geele Pavie*, is de selve, ook een Mirlicoton sijnde.

24. *De laate Royale*, is ook een soort van een Admirabile, maar donkerder van koleur van buyten en van binnen, en komt laater, hy is voortreffelyk, als hy wel ryp kan werden.

25. *De laate Violette*, anders *de Gemarmerde*, is een weinig grooter als *de vroege Violette* een weinig minder van koleur, gemarmerd sijnde, en al so goed, als hy Zon genoeg heeft kunnen hebben,

ben, om wel ryp te werden, van een aangename en wynagtige smaak zynde: Hy heeft dat gebrek van niet wel ryp te werden, en te splyten, als het einde van den Zoomer, en het begin van den Herft, te vogtig en te koud zyn.

26. *De groote roode Pavie van Pompone, of de Monstreufe, of Reufinne*, is inderdaad van een verbaaftmaakende grootheid, hebbende fomtyds tot 13 en 14 duymen in de rondte, en heeft de fchoonfte kouleur van de wereld, en is uitneemend om geëeten te werden, als hy ryp kan werden (dat men teegen het Zuyden kan tragten te verkrygen.)

Siet daar ten naaften by de befte en aanmerkelykfte foorten van Perfikken, en Pavien, om de aldernaaukeurigften te voldoen, ondertuffchen of ymand daar nog niet meede te vreeden was, wy fullen hem de naamen van veele andere aanwyfen; Te weeten, *de geele Alberge, en de kleine geele Pavie, de Cappucine, de Drufelle, de Kers-perfikken, de gemeene Witte, Corbeil genaamd, de dubbelde Bloem-perfik, de Po-perfik, de Narbonne, Pavie de fint Martin, Tetin, geele Brunjon, Sanguinolle, de Noot-perfik, en Kroot-perfik &c.*

Ten opfigt van de fchikking, zullen wy dit zeggen, dat men zo veel als moogelyk is, de Perfikken teegen het ooften of zuyden moet fteflen, daar fy befte gelukken, maar indien men eenige teegen 't weften wilde hebben de foorten daar 't bekwaamft toe zyn, zyn *d' Admirabilen, de Bourdins, de Chevreufen, de Perfik van Troyen, de vroege Violetten, de Purpere, de Perfik van Itallen, de Perfique, de laate Royale &c.*

Indien men 100 Perfikken te planten heeft, teegen alle uwe gewesten, of Zonnekanten, fiet hier, welke gy kund verkiefzen, of na evenredigheid, indien gy 'er minder (of meerder) hebben wilde.

12 Admirabilen.	5 Violette Brunjons.
10 Vroege Violetten.	8 Perfik van Troyen.
8 Minjonne.	3 Geele Admirabile, of Abri-
8 Chevreuzen.	cot Perfikken.
6 Nivetten.	3 Laate Violetten.
6 Witte Magdaleenen.	5 Bourdinne.
4 Perfique.	3 Avant Perfikken.

3. Pur-

3. Purpere.
4. Perfikken van Italien.
3. Laate Royale.
1. Roffane.
2. Roode of Violette Alberge.
1. Belle Garde.

1. Witte Pavie.
1. Grootte roode Pavie van Pom-
pone.
1. Pavie Roffane.
1. Blanke Andilly.

100.

V. HOOFDPUNT,

Van de Pruymen.

DE Pruym in 't gemeen, is een uitneemende Vrugt, aangemerkt op alle manieren, zy is goed om raauw geëeten te werden, om in den oven gelegd te werden, in de Zon gedroogd, en ingelegd te werden, en tot Confituuren, so dat zy tegenwoordig geagt, en gezogt is, daar zynder veele soorten van, en men fiet 'er van July af tot in Oëtober en laater, wy zullen ons vergenoegen, met de voornaamsten en besten.

1. *De Cerizette*, komt het eerste voor den dag en is de vroegste van allen; daar zyn twee soorten, de Witte en de Roode, maar de Roode werd meest geagt, zy is klein, rond, en by na vierkant, en plat genoeg, van een schoon kerffen rood, dun van schil, sig openende even als de Damast, en hoewel het een wilde pruym is, zoo is zy nogtans waardig geplant en behoud te werden, goed en vroeg zynde, zy komt van stek en steen, en behoeyt niet geënt te werden, nadien zy tam en vrugtbaar is, en oervloedig draagd.

2. *De vroege Morin*, is ook rood, en volgt kort op de voorgaande, en is goed.

3. *De vroege swarte Damas*, is twee derley groot en klein, 't is een heele swarte en vroege Pruym, maar somtyds wat hard of taay van vleesch, meelagtig, en laf; Men moet 'er maar Stamboomen van maaken; En voor het overige is hy het beste onderwerp om op te enten andere Pruymen, Perfikken, Pavien, &c.

AUGUSTUS